

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
ЧНУ ім. П. Могили
Котляр Ю. В.

« 31 » 08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРИЧНА ХРОНОЛОГІЯ»

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Розробник

Завідувач кафедри історії

Гарант освітньої програми

Т.в.о. директора НН ІПО

Декан факультету політичних наук

Начальник НМВ

Міронова І.С.

Міронова І.С.

Підберезних І.Є.

Зуб К.М.

Хмель А.О.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Історична хронологія	
Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»	
Спеціальність	032 «Історія та археологія»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	«Історія та археологія»	
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	6	
Навчальний рік	2023–2024 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	11	16, 17
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3,5 кредити / 105 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 105 годин	Всього – 105 годин
	12 годин 24 години	8 годин 8 годин
	69 годин	89 годин
Відсоток аудиторного навантаження	34%	15%
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Із розвитком вільної незалежної української держави суспільство все більшу увагу стало приділяти чинникам, без розвитку яких не зможе довго проіснувати жодна держава – рідній історії, мові, українській культурі тощо. Потреба у загально обізнаних фахівцях, які б вдало поєднували знання з історії із загальними знаннями зростає.

Курс «Історична хронологія» посідає важливе місце серед дисциплін історичного циклу, є одним з важливих складових історії. Знання та навички з предмету «Історична хронологія» дозволять історик-професіоналу відповідним чином залучати та використовувати в дослідженнях історичні джерела, вдумливо ставитись до кожного історичного факту та твердження.

Мета: формування професійних основ історика, який володіє сучасними методами джерелознавчого аналізу; допомога майбутньому спеціалісту виробити історичну свідомість, дати живу історичну підготовку, піднести його політичну культуру, краще підготуватися до активної участі в суспільно-політичному житті країни. Цей курс дає можливість зрозуміти зміст, суть і характер історичного процесу, розвитку України в контексті світового історичного процесу і безпосередньо впливає на формування наукового світогляду.

Завдання:

- доповнити знання студентів з історії України новітніми матеріалами щодо досягнень вітчизняної та зарубіжної історичної науки;

- показати тісний зв'язок найважливіших подій та явищ української історії з подіями світової історії, роль України в системі міжнародних відносин;
- виробити у студентів вміння оцінювати суспільні явища з позицій історизму, об'єктивності, діалектичного розуміння, багатогранності й суперечливості історичного процесу;
- виховувати вміння всебічно, критично аналізувати інформацію різних джерел, самостійно, творчо осмислювати проблеми суспільного розвитку в минулому та сьогоденні;
- розвивати інтерес та повагу до світової культури, зокрема до історії власного народу, країни, культури.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей:**

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК10. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації різних джерел.
- ЗК12. Здатність представити складну інформацію у стислій усній та письмовій формі.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
- СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
- СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.
- СК13. Здатність вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи.

Очікувані результати навчання:

Знання:

- основних фактів історичної хронології;
- термінів і понять, що вживаються для аналізу історичних і політичних процесів у суспільстві;
- основних проблемно-теоретичних питань курсу в їх історичній ретроспективі та перспективі;
- особливостей історичної хронології, нових підходів до вивчення історичних явищ та подій.

Уміння:

- вільно оперувати набутими історичними фактами, поняттями;
- синхронізувати явища та події української та всесвітньої історії, співвідносити історичні процеси з певними періодами та регіонами;
- визначати зв'язок між історичними явищами, позитивні і негативні моменти, вплив на історію людства;
- розглядати соціально-політичні явища сучасності в перспективі та ретроспективі, в історичних рамках;
- вести наукову дискусію, відстоювати свою позицію, аргументувати власну точку зору фактичним матеріалом;
- знати погляди вітчизняних та зарубіжних дослідників на ту чи іншу проблему;
- вільно орієнтуватися в історико-політичних картах України та світу;
- орієнтуватися в різноманітності та суперечності суб'єктів історії;
- прогнозувати розвиток історичного процесу.

Кінцеві результати вивчення курсу включають:

- засвоєння студентом історичних знань;
- вміння узагальнювати, критично осмислювати та визначати можливості використання позитивного чи упередження модифікованого повтору негативного досвіду;
- набуття навичок застосування історичної інформації в ході аналізу та корегування сучасних історичних явищ та процесів.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають:

- ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.
- ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
- ПР10. Аналізувати історичні документи та історико-географічні тексти з різних періодів, інтерпретувати та контекстуалізувати їх правильно в кваліфікаційній роботі та письмових звітах.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу.	2	2	13
2	Тема 2. Поняття про час і календар.	2	4	14
3	Тема 3. Історія календаря.	2	6	14
4	Тема 4. Літочислення на Русі та в Україні.	2	4	14
5	Тема 5. Методика хронологічних досліджень.	4	8	14
	Всього за курсом	12	24	69

Заочна форма:

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття про час і календар.	2	2	22
2	Тема 2. Історія календаря.	2	2	22
3	Тема 3. Літочислення на Русі та в Україні.	2	2	22
4	Тема 4. Методика хронологічних досліджень.	2	2	23
	Всього за курсом	8	8	89

4. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу. 1. Курс «Історична хронологія», його предмет і завдання. 2. Місце курсу в системі гуманітарних наук. 3. Джерела вивчення історичної хронології. 4. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу.
2	Тема 2. Поняття про час і календар. 1. Поняття про час. Основні елементи обчислення і лічби часу. 2. Типи календарів і принципи їх побудови. 3. Поняття ери. Види ер. 4. Семидобовий тиждень.
3	Тема 3. Історія календаря.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Східні календарі. 2. Західні календарі. 3. Нетрадиційні види календарів.
4	<p>Тема 4. Літочислення на Русі та в Україні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уявлення про час та система його лічби у східних слов'ян до офіційного прийняття християнства. 2. Лічба на Русі після прийняття християнства. 3. Запровадження григоріанського календаря. 4. Особливості лічби часу в Україні. 5. Народне датування в Україні.
5	<p>Тема 5. Методика хронологічних досліджень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система переведення дат в різних ерах. 2. Визначення днів тижня. 3. Датування подій.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Семінарське заняття 1. Предмет і завдання курсу. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і основні завдання історичної хронології як спеціальної історичної дисципліни. 2. Місце курсу в системі гуманітарних наук. 3. Джерела вивчення історичної хронології. 4. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу.
2	<p>Семінарське заняття 2. Час і його вимірювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про час. Основні елементи обчислення і лічби часу. 2. Типи календарів і принципи їх побудови.
3	<p>Семінарське заняття 3. Системи лічби часу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ери. Види ер. 2. Семидобовий тиждень.
4	<p>Семінарське заняття 4. Східні календарі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вавилонський календар. 2. Давньоєврейський календар. 3. Давні календарі Китаю. 4. Індійські календарі. 5. Календар арабів-язичників. 6. Мусульманський календар. 7. Календар Стародавнього Єгипту.
5	<p>Семінарське заняття 5. Західні календарі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Календар древніх греків. 2. Давньоримський календар. 3. Юліанський календар. 4. Григоріанський календар. 5. «Республіканський календар» французької революції. 6. Новоюліанський календар.
6	<p>Семінарське заняття 6. Нетрадиційні види календарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Календарі майя. 2. Проекти єдиного Всесвітнього календаря.
7	<p>Семінарське заняття 7. Історія східнослов'янського літочислення</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уявлення про час та система його лічби у східних слов'ян до офіційного прийняття християнства. 2. Лічба на Русі після прийняття християнства. 3. Запровадження григоріанського календаря.
8	<p align="center">Семінарське заняття 8. Особливості літочислення в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості лічби часу в Україні. 2. Народне датування в Україні.
9	<p align="center">Семінарське заняття 9. Система переведення дат в різних ерах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методика переведення дат з ери «створення світу» на еру від «Різдва Христового». 2. Методика переведення дат з юліанського календаря на григоріанський. 3. Індикти. Переведення на сучасне літочислення дат, виражених через індикти.
10	<p align="center">Семінарське заняття 10. Система переведення дат в різних ерах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Переведення дат мусульманського календаря на григоріанський і дат григоріанського календаря на мусульманський календар. 2. Переведення на сучасну систему літочислення дат французького «Республіканського календаря». 3. Переведення дат сучасного місячно-сонячного єврейського календаря на григоріанський календар.
11	<p align="center">Семінарське заняття 11. Визначення днів тижня</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коло сонця. 2. Вруцеліто. 3. Вічний табель-календар і правила користування ним. 4. Визначення дня тижня за формулами.
12	<p align="center">Семінарське заняття 12. Датування подій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання свідчень про астрономічні явища для визначення і уточнення дат подій. 2. Датування подій за вказівками церковних свят.

Заочна форма

4.1.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття про час і календар.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Курс «Історична хронологія», його предмет і завдання. 2. Джерела вивчення історичної хронології. 3. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу. 4. Поняття про час. Основні елементи обчислення і лічби часу. 5. Типи календарів і принципи їх побудови. 6. Поняття ери. Види ер. 7. Семидобовий тиждень.
2	<p>Тема 2. Історія календаря.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Східні календарі. 2. Західні календарі. 3. Нетрадиційні види календарів.
3	<p>Тема 3. Літочислення на Русі та в Україні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уявлення про час та система його лічби у східних слов'ян до офіційного прийняття християнства. 2. Лічба на Русі після прийняття християнства. 3. Запровадження григоріанського календаря. 4. Особливості лічби часу в Україні.

	5. Народне датування в Україні.
4	Тема 4. Методика хронологічних досліджень. 1. Система переведення дат в різних ерах. 2. Визначення днів тижня. 3. Датування подій.

4.1.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття про час і календар. 1. Курс «Історична хронологія», його предмет і завдання. 2. Джерела вивчення історичної хронології. 3. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни історичного циклу. 4. Поняття про час. Основні елементи обчислення і лічби часу. 5. Типи календарів і принципи їх побудови. 6. Поняття ери. Види ер. 7. Семидобовий тиждень.
2	Тема 2. Історія календаря. 1. Східні календарі: а) Вавилонський календар; б) Давньоєврейський календар; в) Давні календарі Китаю; г) Індійські календарі; д) Календар арабів-язичників; є) Мусульманський календар; ж) Календар Стародавнього Єгипту. 2. Західні календарі: а) Календар древніх греків; б) Давньоримський календар; в) Юліанський календар; г) Григоріанський календар; д) «Республіканський календар» французької революції; є) Новоюліанський календар. 3. Нетрадиційні види календарів: а) Календарі майя; б) Проекти єдиного Всесвітнього календаря.
3	Тема 3. Літочислення на Русі та в Україні. 1. Уявлення про час та система його лічби у східних слов'ян до офіційного прийняття християнства. 2. Лічба на Русі після прийняття християнства. 3. Запровадження григоріанського календаря. 4. Особливості лічби часу в Україні. 5. Народне датування в Україні.
4	Тема 4. Методика хронологічних досліджень. 1. Система переведення дат в різних ерах: а) методика переведення дат з ери «створення світу» на еру від «Різдва Христового»; б) методика переведення дат з юліанського календаря на григоріанський; в) Індикти. Переведення на сучасне літочислення дат, виражених через індикти. 2. Визначення днів тижня: а) коло сонця; б) вруцеліто; г) Вічний табель-календар і правила користування ним;

	<p>д) визначення дня тижня за формулами.</p> <p>3. Датування подій:</p> <p>а) використання свідчень про астрономічні явища для визначення і уточнення дат подій;</p> <p>б) датування подій за вказівками церковних свят.</p>
--	--

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота спрямована на розвиток інтелектуальних умінь, загальнокультурних і професійних компетентностей, творчого мислення у студентів. Включає в себе розробку презентації на обрану студентом тему з предмету «Історична хронологія».

№ з/п	Назва теми	Денна форма	Заочна форма
1	Розвиток історичної хронології як науки.	2	3
2	Астрономічні основи літочислення.	2	3
3	Типи календарів і принципи їх побудови.	2	3
4	Вавилонський календар.	2	3
5	Давньоєврейський календар.	2	3
6	Древні календарі Китаю.	3	4
7	Індійські календарі.	3	4
8	Календар арабів-язичників.	2	3
9	Мусульманський місячний календар.	2	3
10	Календарі майя.	3	4
11	Календар Стародавнього Єгипту.	3	4
12	Календар древніх греків.	2	3
13	Давньоримський календар.	2	3
14	Юліанський календар.	3	4
15	Григоріанський календар.	3	4
16	Новоюліанський календар.	3	4
17	«Республіканський календар» французької революції.	3	3
18	Давньослов'янський календар.	3	3
19	Церковні календарі.	3	3
20	Церковні свята як одиниця рахунку часу в стародавній Русі.	3	4
21	Календарна система Київської Русі.	3	4
22	Народне датування в Україні.	3	4
23	Роль етнографічного матеріалу в літочисленні України.	3	4
24	Сучасні календарі країн світу.	3	3
25	Проекти єдиного Всесвітнього календаря.	3	3
26	Вічний табель-календар і правила користування ним.	3	3
	Разом	69	89

6. Контрольна робота

Варіант 1

1. Типи календарів і принципи їх побудови.
2. Вавилонський календар.
3. Юліанський календар.

Варіант 2

1. Методика переведення дат з ери «створення світу» на еру від «Різдва Христового».
2. Давньоєврейський календар.
3. Григоріанський календар.

Варіант 3

1. Джерела вивчення історичної хронології.
2. Давні календарі Китаю.
3. Лічба на Русі після прийняття християнства.

Варіант 4

1. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни.
2. Мусульманський календар.
3. Особливості лічби часу в Україні.

7. Теми наукових робіт

1. Розвиток хронології як історичної науки.
2. Виникнення і використання календарів.
3. Види календарів.
4. Календарі Давнього Світу (Єгипет, Месопотамія).
5. Календарі Давнього Світу (Індія, Ізраїль).
6. Календар місячної хіджри.
7. Календар сонячної хіджри.
8. Календарі стародавнього Вавилону.
9. Календарі країн Далекого Сходу.
10. Календарі Нового Світу (Цивілізації доколумбової Америки).
11. Європейські календарі Нового часу.
12. Математична теорія створення сонячних календарів.
13. Юліанський і григоріанський календарі.
14. Юліанський і григоріанський календарі в Україні.
15. Облік і вимір часу у східних слов'ян.
16. Календар давніх слов'ян за даними археології.
17. Календар давніх слов'ян за даними етнографії.
18. Григоріанський календар і ера від Різдва Христового.
19. Календар і хронологія стародавньої Русі.
20. Хронологія давньоруського літописання.
21. Поняття вруцелета, кола сонця, індікту.
22. Переведення дат до XVIII ст. на сучасне літочислення.
23. Реформи календаря і рахунок часу на українських землях у складі Речі Посполитої, Росії, Австро-Угорщини.
24. Вічні календарі та визначення днів тижня.
25. Проекти створення всесвітнього календаря.

Вимоги до написання наукової роботи

Наукова робота повинна являти собою самостійне дослідження і включати: обґрунтування вибору теми та її актуальність; аналіз літератури з обраної теми; виклад сутності питання; теоретичне узагальнення і науково обґрунтовані висновки; список використаної літератури. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Структура наукової роботи містить такі елементи: титульна сторічка, зміст, вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми, визначені мета та завдання роботи); основна частина (розділи, пункти, підпункти) розкривається тема шляхом висвітлення основних питань); висновки (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою наукової роботи; б) вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу); список літератури (містить використані джерела та публікації), при необхідності – додатки.

Наукову роботу набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 25 мм, праве – 15 мм. Її роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг наукової роботи до 20 сторінок.

8. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, який проводиться в усній формі. Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо студент не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання заліку.

Перелік питань до заліку з дисципліни «Історична хронологія»

1. Курс «Історична хронологія», його предмет і завдання.
2. Місце курсу «Історична хронологія» в системі гуманітарних наук.
3. Методологія історичної хронології.
4. Джерела вивчення історичної хронології.
5. Астрономічні основи літочислення.
6. Основні елементи обчислення і лічби часу.
7. Типи календарів і принципи їх побудови.
8. Поняття ери.
9. Види ер.
10. Семидобовий тиждень.
11. Вавилонський календар.
12. Давньоєврейський календар.
13. Давні календарі Китаю.
14. Індійські календарі.
15. Календар арабів-язичників.
16. Мусульманський календар.
17. Календар Стародавнього Єгипту.
18. Календар древніх греків.
19. Давньоримський календар.
20. Юліанський календар.
21. Григоріанський календар.
22. Новоюліанський календар.
23. Календарі майя.

24. «Республіканський календар» французької революції.
25. Проекти єдиного Всесвітнього календаря.
26. Уявлення про час та система його лічби у східних слов'ян до офіційного прийняття християнства.
27. Лічба на Русі після прийняття християнства.
28. Запровадження григоріанського календаря.
29. Особливості лічби часу в Україні.
30. Народне датування в Україні.
31. Роль етнографічного матеріалу в літочисленні України.
32. Методика переведення дат з ери «створення світу» на еру від «Різдва Христового».
33. Методика переведення дат з юліанського календаря на григоріанський.
34. Переведення на сучасне літочислення дат, виражених через індікти.
35. Індікти і їх сутність.
36. Коло сонця.
37. Вруцеліто.
38. Вічний табель-календар і правила користування ним.
39. Визначення дня тижня за формулами.
40. Використання свідчень про астрономічні явища для визначення і уточнення дат подій.

Оцінювання питань в заліковому білеті: кожне питання у білеті оцінюється до 10 балів.

Приклад залікового білету

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Рівень вищої освіти другий: магістерський

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Семестр 11

Навчальна дисципліна **«ІСТОРИЧНА ХРОНОЛОГІЯ»**

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Курс «Історична хронологія», його предмет і завдання.
2. Давні календарі Китаю.
3. Лічба на Русі після прийняття християнства.

Затверджено на засіданні кафедри історії

Протокол № _____ від _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

Міронова І.С.

Міронова І.С.

9. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	12 тем семінарських занять. Кожна тема оцінюється до 4-х балів. Максимальна кількість балів за семінарські заняття (12*4).	48
2	Завдання для самостійної роботи	Оцінювання самостійної роботи: 4 бали – розробка презентації; 3 бали – захист презентації і ведення дискусії.	7
3	Написання та захист наукової роботи	Оцінювання: 3 бали – написання наукової роботи, 3 бали – захист.	6
4	Контрольна робота	Оцінювання контрольної роботи: кожне запитання оцінюється до 3-х балів. Максимальна кількість балів за контрольну роботу (3*3).	9
5	Залік	В кожному заліковому білеті по 3 питання. Кожне питання у білеті оцінюється до 10 балів (10*3).	30
	Всього		100

Заочна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	4 теми семінарських занять. Кожна тема оцінюється до 10-ти балів. Максимальна кількість балів за семінарські заняття (4*10).	40
2	Завдання для самостійної роботи	Оцінювання самостійної роботи: 4 бали – розробка презентації; 4 бали – захист презентації і ведення дискусії.	8
3	Написання та захист наукової роботи	Оцінювання: 4 бали – написання наукової роботи, 3 бали – захист.	7
4	Контрольна робота	Оцінювання контрольної роботи: кожне запитання оцінюється до 5 балів. Максимальна кількість балів за контрольну роботу (3*5).	15
5	Залік	В кожному заліковому білеті по 3 питання. Кожне питання у білеті оцінюється до 10 балів (10*3).	30
	Всього		100

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента (семінарські заняття):

Денна форма:

4 бали ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

3 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

2 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

0-1 бал ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Заочна форма:

9-10 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

7-8 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

4-6 балів ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

0-3 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінки студента при виконанні самостійної роботи:

Денна форма:

- **7 балів** виставляється, якщо дотримані всі вимоги до виконання самостійної роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність; студент вільно володіє інформацією запропонованої проблеми; логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення презентації; студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на дискусійні питання викладача і студентів з теми роботи.
- **6 балів** виставляється, якщо основні вимоги до самостійної роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; не обґрунтована актуальність проблеми; відсутні логічна послідовність в судженнях; студент не в повній мірі відповідає на дискусійні питання; є упущення в оформленні презентації.
- **5 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент не в повній мірі володіє інформацією запропонованої проблеми; непослідовно відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково, відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.
- **3-4 бали** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент поверхово володіє інформацією запропонованої проблеми; не відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково; відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.
- **0-2 бали** виставляється, якщо студент не володіє інформацією запропонованої проблеми, виявляється істотне нерозуміння теми при веденні дискусії, є значні упущення в оформленні презентації.

Заочна форма:

- **8 балів** виставляється, якщо дотримані всі вимоги до виконання самостійної роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність; студент вільно володіє інформацією запропонованої проблеми; логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення презентації; студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на дискусійні питання викладача і студентів з теми роботи.
- **7 балів** виставляється, якщо основні вимоги до самостійної роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; не обґрунтована актуальність проблеми; відсутні логічна послідовність в судженнях;

студент не в повній мірі відповідає на дискусійні питання; є упущення в оформленні презентації.

- **5-6 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент не в повній мірі володіє інформацією запропонованої проблеми; непослідовно відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково, відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.
- **3-4 бали** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент поверхово володіє інформацією запропонованої проблеми; не відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково; відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.
- **0-2 бали** виставляється, якщо студент не володіє інформацією запропонованої проблеми, виявляється істотне незрозуміння теми при веденні дискусії, є значні упущення в оформленні презентації.

Критерії оцінки студента при написанні та захисті наукової роботи:

Денна форма:

- **6 балів** виставляється, якщо виконані всі вимоги до написання наукової роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.
- **5 балів** виставляється, якщо основні вимоги до наукової роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.
- **3-4 бали** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання наукової роботи. Зокрема: тема висвітлена лише частково, відсутній висновок.
- **0-2 бали** виставляється, якщо тема наукової роботи не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Заочна форма:

- **7 балів** виставляється, якщо виконані всі вимоги до написання наукової роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.
- **6 балів** виставляється, якщо основні вимоги до наукової роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.
- **4-5 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання наукової роботи. Зокрема: тема висвітлена лише частково, відсутній висновок.
- **0-3 бали** виставляється, якщо тема наукової роботи не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Денна форма:

- **8-9 балів** заслуговує студент, який всебічно, безпомилково, в логічній послідовності і вільно розкрив теоретичне питання; продемонстрував знання методики аналізу даних та інформаційно-довідкових матеріалів; наявні повні, обґрунтовані висновки та пропозиції; робота оформлена відповідно до встановлених вимог, має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

- **6-7 балів** отримує студент, який дав правильну, але неповну відповідь на теоретичне питання; розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; наведені матеріали правильні, але неповні; наявні висновки та пропозиції в цілому вірні, але недостатньо обґрунтовані; робота в цілому оформлена відповідно до встановлених вимог, але є незначні зауваження до оформлення; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент в основному відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи, але відповідь неповна та/або студент допускає незначні помилки.
- **4-5 балів** отримує студент, який дав правильну, але суттєво неповну відповідь на теоретичне питання; недостатньо використані матеріали; висновки та пропозиції неповні; робота в цілому оформлена з суттєвими зауваженнями до встановлених вимог; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент неповно та з помилками відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **0-3 бали** виставляється в тому випадку, якщо в роботі не розкрито вузлових елементів теоретичного питання; є суттєві помилки та викривлення; наведені дані неактуальні; відсутні або застарілі матеріали, літературні джерела; відсутні обґрунтовані висновки та пропозиції, які впливають з теми роботи; робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; робота не має всіх необхідних структурних елементів (вступ, основну частину, висновки); студент не відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

Заочна форма:

- **14-15 балів** заслуговує студент, який всебічно, безпомилково, в логічній послідовності і вільно розкрив теоретичне питання; продемонстрував знання методики аналізу даних та інформаційно-довідкових матеріалів; наявні повні, обґрунтовані висновки та пропозиції; робота оформлена відповідно до встановлених вимог, має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **11-13 балів** отримує студент, який дав правильну, але неповну відповідь на теоретичне питання; розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; наведені матеріали правильні, але неповні; наявні висновки та пропозиції в цілому вірні, але недостатньо обґрунтовані; робота в цілому оформлена відповідно до встановлених вимог, але є незначні зауваження до оформлення; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент в основному відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи, але відповідь неповна та/або студент допускає незначні помилки.
- **6-10 балів** отримує студент, який дав правильну, але суттєво неповну відповідь на теоретичне питання; недостатньо використані матеріали; висновки та пропозиції неповні; робота в цілому оформлена з суттєвими зауваженнями до встановлених вимог; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент неповно та з помилками відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **0-5 бали** виставляється в тому випадку, якщо в роботі не розкрито вузлових елементів теоретичного питання; є суттєві помилки та викривлення; наведені дані неактуальні; відсутні або застарілі матеріали, літературні джерела; відсутні обґрунтовані висновки та пропозиції, які впливають з теми роботи; робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; робота не має всіх необхідних структурних елементів (вступ, основну частину, висновки); студент не відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

Приклад контрольної роботи для студентів заочної форми навчання

Варіант 1

1. Типи календарів і принципи їх побудови.
2. Вавилонський календар.
3. Юліанський календар.

Варіант 2

1. Методика переведення дат з ери «створення світу» на еру від «Різдва Христового».
2. Давньоєврейський календар.
3. Григоріанський календар.

Варіант 3

1. Джерела вивчення історичної хронології.
2. Давні календарі Китаю.
3. Лічба на Русі після прийняття християнства.

Варіант 4

1. Виникнення і розвиток хронології як наукової дисципліни.
2. Мусульманський календар.
3. Особливості лічби часу в Україні.

Критерії оцінювання заліку:

- **30 балів** виставляються студенту при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні і глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;
- **25-29 балів** виставляються студенту при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо студентом дано правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;
- **20-24 бали** виставляються студенту при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання залікового білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, що стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;
- **15-19 балів** виставляються студенту при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання залікового білета, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять і категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні,

допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна-дві несуттєві помилки;

- **10-14 балів** виставляються студенту, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки;
- **5-9 балів** виставляються студенту при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання залікового білета, які свідчать про неправильне розуміння суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;
- **0-4 бали** виставляються студенту, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90–100	A	зараховано
82–89	B	
75–81	C	
67–74	D	
60–66	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Білоус Л. М. Час і календар. Київ, 1960.
2. Бондаренко Г. Спеціальні історичні дисципліни. Луцьк: Вид-во ЛДУ, 1997. 187 с.
3. Варшавчик М. Я. Спеціальні історичні дисципліни / Джерелознавство історії України: Довідник. Київ, 1998.
4. Введенський А., Дядиченко В., Стрельський В. Допоміжні історичні дисципліни. Короткий курс. Київ, 1963.
5. Войнаровський А. В. Вступ до спеціальних історичних дисциплін: На допомогу студентам Інституту історії, етнології і права у вивченні дисципліни. Вінниця, 2012. 230 с.
6. Войцехівська І. Н. Хронологія історична // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. Київ, 2008.
7. Єрмолаєв І. Г. Історична хронологія. Київ, 1980.
8. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Київ, 2002.

9. Історична хронологія. Календарні системи світу. Навчальний посібник. Київ, 2004.
10. Климишин І. А. Календар і хронологія. Івано-Франківськ, 2002.
11. Климишин І. А. Календар природи і людини. Львів, 1975.
12. Климишин І. А. Поговоримо про літочислення. Київ, 1965.
13. Перехрест О. Г. Історична хронологія. Навчальний посібник. Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І, 2020. 121 с.
14. Перехрест О. Г. Історична хронологія. Черкаси, 1999.
15. Савчин М.С. Допоміжні історичні дисципліни. Дрогобич, 1995.
16. Самойленко О. Спеціальні історичні дисципліни: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання Ніжин, 2004.
17. Спеціальні історичні дисципліни: довідник. Київ, 2008.
18. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Н. Войцехівська, В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та ін. Київ, 2008.
19. Спеціальні історичні дисципліни: навч.-метод. комплекс / Упор. В. В. Карпенко, І. І. Кривошея. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 94 с.
20. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 1999.
21. Стрельський В. І., Титаренко П. Г. Історія календаря. Київ, 1975.
22. Стрельський В. І., Титаренко П. Г. Календар визначення часу у різних народів світу. Київ, 1961.
23. Титаренко П. Г. Походження і розвиток календаря. Київ, 1968.
24. Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни: навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей. Київ, 2010.

Додаткові:

25. Заремба С. З. До питання про теорію і методику хронологічних досліджень // Український історичний журнал. 1974. № 2.
26. Калакура Я. Структура спеціальних історичних дисциплін як підсистеми історичної науки // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць. Ч. 11: у 2 ч. Ч. 1. Київ, 2004.
27. Кирик Новгородець. Вчення, як відати людині числення всіх літ. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т., т. 1. Київ, 2001.
28. Майстерня історика. Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львів, 2011.
29. Сапожников І. В. Хронологія і періодизація пізнього палеоліту півдня Східної Європи // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. 2005. Вип. 9.
30. Титаренко П. Г. Історія календаря в Росії і на Україні в зв'язку з загальною історією календарів. Київ, 1972.

Електронні ресурси:

31. Історія календаря. URL: <http://bibliograph.com.ua/calendar/index.htm>
32. Конвертер дат. URL: <http://direct-time.com/index.php?id=12>
33. Посібник. Історична хронологія. Календарні системи світу. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/10029/6/>